

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филозофског факултета од 15. новембра 2019. изабрани смо у комисију за припрему реферата о кандидатима за избор у звање ДОЦЕНТА за ужу научну област ИСТОРИЈА СРПСКОГ НАРОДА У НОВОМ ВЕКУ, са пуним радним временом, на одређено време од пет година. На конкурс, који је објављен у Огласним новинама Националне службе за запошљавање – “Гласник”, од 21. новембра 2019. године, на сајту Филозофског факултета и сајту Универзитета у Београду, пријавили су се следећи кандидати: др Небојша Шулетих, др Милош Ђорђевић и др Урош Шешум.

На основу увида у поднети материјал, Комисија има част да поднесе следећи

РЕФЕРАТ

1) Небојша Шулетих

Биографски подаци

Рођен је у Београду 1976. Основне и постдипломске студије историје завршио је на Филозофском факултету у Београду. Магистарски рад *Пећка патријаршија крајем XVII и почетком XVIII века* одбранно је 2008, а докторску дисертацију *Сремски санџак у XVI веку* 2013. на истом факултету, под менторством проф. др Војина Дабића.

На Одељењу за историју Филозофског факултета запослен је у звању асистента-приправника одлуком Изборног већа од 29. априла 2004. и реизабран 20. марта 2008. Унапређен је у сарадничко звање асистента за ужу научну област *Историја српског народа у новом веку* 25. августа 2008, и у исто звање поново изабран 30. јуна 2011. Одлуком Већа друштвено-хуманистичких наука Београдског универзитета 22. априла 2014. изабран је у звање доцента за исту ужу научну област.

Научни радови

Тежиште истраживања доц. др Небојше Шулетиха је историја српског народа од почетка XVI до краја XVIII века. У периоду до првог избора у звање доцента (2014), кандидат је објавио пет радова у домаћим научним часописима, један рад у зборнику са домаћег научног скупа и 75 лексикографских јединица у *Српском биографском речнику* Матице српске. У периоду од претходног избора у звање доцента објавио је четири научна чланка, 21 историјску карту у различитим научним публикацијама и 70 лексикографских јединица у *Српском биографском*

речнику Матице српске, томови 6 и 7, Нови Сад 2014. и 2018. У даљем тексту приказаћемо и оценити научну вредност радова које је кандидат приложио у пријави на конкурсе, разврстане према њиховој категорији у складу са важећим *Правилником о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду и Изменама и допунама истог Правилника* и са важећим *Правилником о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*.

Рад у тематском зборнику међународног значаја, М 14

1.

[Косово и Метохија у историји српског народа:] *Под турском влашћу, до краја XVIII века*, у Зборнику радова *Уметничко наслеђе српског народа на Косову и Метохији. Историја, идентитет, угроженост, заштита*, ур. Д. Војводић, М. Марковић, Галерија САНУ, Београд 2017, 31-39.

Издање на енглеском језику: [Kosovo and Metohija in Serbian History:] *Under the Ottoman Rule, Until the End of the 18th Century*, in D. Vojvodić, M. Marković, *Artistic Heritage of the Serbian People in Kosovo and Metohija. History, Identity, Vulnerability, Protection*, Gallery of SASSA, Belgrade 2017, 31-39.

Рад представља прегледни чланак, написан претежно на основу одабране домаће и иностране литературе. Тематски је подељен у две целине. Прва (странице 31-34) представља сажет опис турског освајања простора Косова и Метохије, управе и тешких прилика у којима се нашло српско становништво, са акцентом на негативне демографске трендове од Великог бечког рата, уз оgradu да демографске и промене етничке структуре становништва у односном периоду још увек нису довољно истражене. Други део рада (странице 34-39) односи се на правни и фактички положај Пећке патријаршије под османском влашћу, уз наглашавање њених, оптерећујућих и познатих, новчаних обавеза према држави. Рад је обогаћен са осам илустрација мањег и већег формата.

Рад у врхунском часопису националног значаја, М 51

2.

Каталог старешина Самоковске епархије (XVI-XVIII век). Прилог Српском биографском речнику Матице српске, Зборник Матице српске за историју 97-1 (2018), 29-51.

У уводном делу рада, кандидат је указао на методолошке проблеме са којима се писци лексикографских одређница за *Српски биографски речник* из периода ране модерне историје суочавају због постојећих недостатака у старијој литератури и публикованим изворима, а потом је, на основу литературе, описно и картографски приказао територијални обухват Самоковске

епархије Пећке патријаршије. При томе је користно текст и карту из свог раније објављеног рада *Колашијска епархија и њене старешине у турским пописним књигама (1662-1766)*, Српске студије 3 (2012), 168, 172-173, но погрешно га је у напомени 6 цитирао као да је објављен у часопису Српске студије 1 (2010), 167-169. У централном делу рада, Шулетић је, превасходно на основу публикованих извора и два раније необјављена извора османског порекла, написао петнаест биографија самоковских епископа, обухватајући период од средине шеснаестог века до 1778. Биографије су написане уз цитирање извора и опширније, него што је то уобичајено у лексикографским публикацијама. Обједињене, представљају допринос познавању историје Пећке патријаршије. На крају рада, кандидат је приложио два документа османског порекла у оригиналу и преводу на српски језик, који представљају Регистре берата издатих самоковским епископима 1702-1734. и 1734-1754.

Рад у тематском зборнику водећег националног значаја, М 44

3.

Становништво санджака Пакрац 1565. године, Зборник о Србима у Хрватској 9 (2015), 7-30.

Рад је истраживачки и настао је на основу анализе османског дефтера похрањеног у фонду Архива Председништва владе у Истанбулу под бројевима 355 и 359. Према Шулетићевом наводу из напомене 2, реч је о два преписа истог документа. Кандидату се мора замерити што у уводу није навео да је на основу анализе истог документа турски историчар Селчук Урал објавио рад *Pakrački sandžak u drugoj polovici 16. stoljeća*, *Scrinia Slavonica* 11 (2011), 61-78. Упоредном анализом та два рада закључује се да је Шулетић написао рад независно од Урала, али је позивање на претходни историографски резултат ипак било методолошки нужно. Сем тога, Селчук је објавио и проширену верзију наведеног рада као монографију на турском језику, *Osmanlı Hâkimiyetinde Pakrac (XVI. Yüzyıl)* [Пакрац под османском влашћу (16. век)], Saarbrücken: Türkiye Alim Kitapları, 2014, 82 стр., ISBN 978-3-639-67131-5. Њу кандидат такође није споменуо, што може бити последица хронолошке блискости објављивања његовог чланка и Селчукове монографије.

У уводној целини рада описан је третирани дефтер и указано је на његов значај за могућа историографска изучавања демографских, економских, социјалних и политичких прилика на простору који је обухватао Пакрачки санджак. Потом су описане границе овог санджака и приложен је картографски приказ, на коме су издвојене две целине унутар санджака: нахије Дреновац и Церник и подручје турског крајишта у коме је становништво имало посебан - влашки статус. Становништво Пакрачког санджака је даље у раду анализирано према поделом на наведене две територијалне целине. Шулетић је утврдио да се становништво нахија Дреновац и Церник делило у две основне пореске групе, са филуријом од 50 и од 120 асир, а да је поред тога, сносило и

многобројне друге пореске обавезе према држави, које је детаљно навео, статистички анализирао и табеларно и графички приказао. Подручје турског крајашта Пакрачког санџака било је подељено на 12 нахија, у којима је становништво уживало влашки статус, тј. поред филурије од 120 аспри и бадухаве са глобама није плаћало друге порезе држави, а заузврат је обављало војну службу. Шулетић је велику пажњу посветио подробној антропонијској анализи документа, на основу које је, пре свега, закључио да је већина становништва била хришћанске вере. Хришћанско становништво оптерећено са 50 аспри филурије у нахијама Дреновац и Церник припадало је словенској и мађарској култури под снажним утицајем римокатоличке цркве; хришћанско становништво истих нахија опорезовано са 120 аспри филурије било је хетерогенијег састава, са већим скупинама старешина пореских кућа који су носили народна имена, карактеристична за централне српске области. Хришћанско становништво у нахијама крајашта ван сваке сумње припадало је српском етничком корпусу, будући да су међу старешинама пореских кућа преовладала народна имена истоветна са савременом структуром личних имена на подручјима Смедеревског, Крушевачког и Зворничког санџака. На основу тога, као и других чињеница изнетих у раду, Шулетић закључује да се вероватно радило о насељавању Срба из наведених санџака, у којима је влашки статус био укинут 1530.

У светлу замерке изнете у првом пасусу који се односи на овај рад, наводимо да постоје извесна одступања у приказу елементарних чињеница из третираног документа у Шулетићевом и Селчуковом раду (на пример, Селчук наводи да је на територији 12 нахија крајашта било свега 301 насељено место и 45 мезри, а Шулетић да је било 202 насељена места и 10 мезри; Селчук наводи да је у нахији Бела Степа било 42 пореске куће, а Шулетић да их је било 188 итд.) Да је Шулетић користио Селчуков рад, могао је да коригује његову или своју интерпретацију извора. Овако, остају недоумице у погледу исправности појединих навода изнетих у раду.

Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини, М 63

4.

Југоисточна граница Српске патријаршије у доба османске владавине, у: Тематски зборник од водећег националног значаја Југост српски крајеви у XIX и XX веку: друштвено-економски и политички аспект, ур. Д. Антић, И. Бедић, Врање 2018, 47-57.

У раду су описане границе четири епархије Пећке патријаршије у 18. веку: Нишке, Скопске, Коласијске и Самоковске. Важност, пре свега спољних, граница ових рубних епархија Пећке патријаршије кандидат види у чињеници да се начин исповедања православља наметао као основни чинилац очувања етничких идентитета, а да су границе српске и суседних латинских цркава представљале размеђу етничких области. Тврдња, иако веома важна, није праћена позивом

на литературу или изворе. Према наводу аутора, рад је написан превасходно на основу дела Радослава Грујића, Радмиле Грчићковић и Љиљане Чолић, као и на основу мањих прилога других аутора, уз апострофирање значаја османских извора, односно регистара берата који су издавани епископима, а који садрже податке о распрострањању епархија.

У централном делу рада описана је најпре област Нишке митрополије, а потом Скопске. У напомени 10, кандидат је цитирао архивски документ, али не и свој магистарски рад у коме је на исти начин користио исти документ (страна 105 магистарског рада). Са правом истакавши значај јужне границе Скопске митрополије, Шулетић није на крају односног пасуса ставио напомену на основу које би се тачно видело на основу које литературе/извора је одредио, па остаје да се претпоставља како је то учињено. Део текста о територијалном обухвату Коласијске епархије кандидат је преузео из свог раније објављеног рада о њој, што је навео у напомени. Одсељак о простору Самоковске епархије не садржи уопште напомене, тако да остаје недоречено на основу чега је написан. Садржински, текст је готово исти као у горе анализираном раду *Каталог старешина Самоковске епархије (XVI-XVIII век). Прилози Српског биографског речнику Митрополије српске*, страна 31, трећи пасус. У последњој целини рада, кандидат се кратко осврнуо на успостављање најпре аутономне (1831), а потом и аутокефалне Српске цркве (1879) у границама Кнежевине Србије. При томе је указао на разлике између територијалног обухвата њених епархија у 19. и почетком 20. века у односу на јужне и југоисточне границе Пећке патријаршије средњом 18. века. У последњем пасусу рада недовољно прецизно је написао како је Митрополија Србије, после Балканских ратова 1912-1913, "проширена новим областима које су подређене скопском, рашко-призренском и велешко-дебарском епископу" и како се "источна граница Српске цркве налазила на новој српско-бугарској међи", утврђеној Букурешким миром 1913. Све области присаједињене Србији након Балканских ратова 1913. остале су формално под јурисдикцијом Васељенске патријаршије до краја Првог светског рата.

Важан и користан део рада представља картографски приказ југоисточне границе Пећке патријаршије средином 18. века са упоредним приказом територија које су припадале Кнежевини/Краљевини Србији у 19. и почетком 20. века.

Наставни и други објекти рада на Филозофском факултету и изван њега

У изборном периоду 2014-2018, најпре са проф. др Војном Дабичевићем, а у последње три школске године самостално, доц. др Шулетић држао је наставу из предмета *Историја српског народа (XVI-XVIII век)* и курсева *Српски народ у Хабзбуршкој монархији од почетка XVI до краја XVIII века* и *Српски народ под турском влашћу од почетка XVI до краја XVIII века*. Податке о

результатима студентске евалуације није доставио у конкурсној документацији, као ни конкретне податке о учешћу у комисијама и менторствима завршних радова на свим нивоима студија.

На основу увида у Архиве Филозофског факултета и Одељења за историју Филозофског факултета, Комисија сматра да је доц. др Небојша Шулетих у септембру 2018. учинио озбиљне повреде у обављању посла наставника Филозофског факултета. Као ментор, он је одбио да напише и преда Велиу Одељења за историју реферате о написаним мастер радовима студената Србољуба Пеовића (ИС 17/37), Стефана Брајковића (ИС 13/98) и дипломском раду Стефана Стојнића, а реферат о завршеном мастер раду Лидије Ђурашевић, који јесте написао, није хтео да преда као предлог допуне дневног реда за седницу Одељења за историју одржану 13. 9. 2018. Доц. др Шулетих је као образложење ових поступака студентима навео то да он "више не држи наставу". На упит имејлом 12. 9. 2018. заступника Управника Одељења за историју проф. др Милоша Јагодића о чему се ради, кандидат је истог дана истим путем одговорио: "ја после овог [септембарског] испитног рока заиста прелазим на друго радно место". Катедра за Историју српског народа у Новом веку и Одељење за историју предузели су потом нужне кораке у оквиру својих овлашћења да наведени студенти не остану ускраћени у својим правима. Брзо су им одређени нови ментори и обављена је одбрава мастер радова. О свему овоме сведоче следећа документа:

1. Имејл заступника управника Одељења за историју доц. др Небојши Шулетиху 11. 9. 2018. којим се од њега тражи да, као предлог допуне дневног реда седнице Одељења заказане за 13. 9. 2018, поднесе реферат о написаном мастер раду Лидије Ђурашевић (заведен у Архиви Одељења за историју, фасцикла септембар-новембар 2018);
2. Предлог допуне дневног реда за седницу Одељења за историју 13. 9. 2018. који се односи на реферат о написаном мастер раду Лидије Ђурашевић, који је поднео проф. др Милош Јагодић 12. 9. 2018, пошто доц. др Шулетих, као ментор, то није учинио (заведен у Архиви Одељења за историју, фасцикла септембар-новембар 2018);
3. Молба Србољуба Пеовића управнику Одељења за историју, поднета 12. 9. 2018, да му се одреди нови ментор, јер доц. др Шулетих, више не држи наставу и уз њу приложена имејл преписка између Пеовића и Шулетиха (заведено у Архиви Филозофског факултета бр. 1326/1, 12. 9. 2018);
4. Молба Стефана Брајковића управнику Одељења за историју, поднета 14. 9. 2018, да му се уместо доц. др Небојше Шулетиха одреди нови ментор доц. др Данко Леовац и да се коригује комисија за одбрану мастер рада (заведена у Архиви Одељења за историју, фасцикла септембар-новембар 2018);
5. Акт заступника управника Одељења за историју проф. др Милоша Јагодића в.д. декана Филозофског факултета проф. др Данијелу Синанију 14. 9. 2018. којим га обавештава о насталој

ситуацији у вези са горњим наводима и приложена је мејл преписка са тим у вези између проф. др Јагодића и доц. др Шулетића од 12. 9. 2018. (заведен у Архиви Филозофског факултета бр. 1335/1, 14. 9. 2018;

6. Молба студента Стефана Стојнића управнику Одељења за историју да му се одреди нови ментор за дипломски рад, уместо доц. др Небојше Шулетића (заведена у Архиви Одељења за историју, фасцикла септембар-новембар 2018).

Комисија сматра да је наведеним поступком доц. др Небојша Шулетић није испунио своје обавезе из описа посла наставника, и то да: "организује и спроводи различите облике провере знања и испите"; буде "ментор студентима при изради завршних радова на свим нивоима студија" и "развија колегијалне односе са другим члановима академске заједнице" (члан 33, став 1.3., алинеје 2, 5, 10 *Правилника о унутрашњој систематизацији и организацији радних места на Филозофском факултету у Београду*). Комисија сматра да је одбијањем да извршава обавезе везане за наведене завршне радове, кандидат неколегијално поступио и према студентима и према наставницима Одељења за историју, који су изненада морали да преузму старање о процедури за одбрану радова, како би студенти били неопштећени. Комисија сматра да је доц. др Шулетић учинио прекршај члана 101, став 3, алинеја 1 *Правилника о раду Универзитета у Београду – Филозофског факултета* неоправданим одбијањем да обавља послове из делокруга рада наставника.

Комисији није познато да је кандидат у периоду 2014-2018. учествовао у раду неког тела Филозофског факултета јер о томе није доставио податке.

Доц. др Шулетић је сарадник на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Српска нација - интегративни и дезинтегративни процеси* (св. бр. 177014). Пројекат се реализује од 2011, а шеф пројекта је проф. др Радош Љушић.

Доц. др Шулетић је члан Матике српске, а 2016. изабран је за члана Одбора Лексикографског одељења Матике српске. Од 2018. члан је уредништва часописа *Зборник Матике српске за историју*.

ОЦЕНЕ НА ПРИСТУПНОМ ПРЕДАВАЊУ

Средња оцена са приступног предавања кандидата др Небојше Шулетића, одржаног 4.02. 2019, је 4.6.

Чланови комисије су на следећи начин оценили кандидата: проф.др Радош Љушић - просечна оцена 5 (пет), проф. др Сузана Рајић - просечна оцена 5 (пет), проф. др Милош Јагодић - просечна оцена 5 (пет), проф. др Љиљана Чолић 4 (четири) и проф. др Владан Гавриловић - просечна оцена 4 (четири).

На основу свега раније наведеног, Комисија закључује: 1) да кандидат доц. др Небојша Шулетић испуњава минималне услове за избор у звање доцента за ужу научну област Историја српског народа у новом веку; 2) да кандидат не заслужује избор у звање доцента због учинених повреда у обављању посла наставника у септембру 2018, и то да: "организује и спроводи различите облике провере знања и испите"; буде "ментор студентима при изради завршних радова на свим нивоима студија" и "развија колегијалне односе са другим члановима академске заједнице" (члан 33, став 1.3., алинеје 2, 5, 10 *Правилника о унутрашњој систематизацији и организацији радних места на Филозофском факултету у Београду*).

2) Милош Ђорђевић

Биографски подаци

Милош Ђорђевић је рођен 02. октобра 1982. године у Приштини. Средњу школу завршио је 2001. године у Нишу када је уписао студије историје на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. Са просечном оценом 9,83 завршио је студије 2005. године. Докторске студије историје на Филозофском факултету у Нишу започео је 2008. године, а докторску тезу под називом „Краљевство Србија 1720–1739“ одбранио је 2013. године. За сарадника у настави на Департаменту за историју Филозофског факултета у Нишу изабран је 2007. године, а 2009. године за асистента за ужу научну област Историја (*Историја Срба од 1459. до 1699. године и Историја Срба од 1699. до 1800. године; Општа историја од 1492. до 1650. године и Општа историја од 1650. до 1789. године*). У звање доцента изабран је 2014. године; изводи наставу на основним, мастер и докторским студијама историје на Департаменту за историју Филозофског факултета у Нишу.

Научни радови

Тежиште истраживања доц. др Милоша Ђорђевића је историја српског народа од почетка XVI до краја XVIII века, а посебно политичка историја Хабзбуршке монархије и положај српског народа у XVIII веку. У периоду од 2014. године објавио је једну монографију, два рада у националном часопису међународног значаја, три рада у врхунском часопису националног значаја, једно саопштење са међународног скупа штампано у целини, пет саопштења са скупа националног значаја штампана у целини. У периоду пре 2014. године објавио је два рада у тематском зборнику међународног значаја, један рад у тематском зборнику међународног значаја, те два саопштења са скупа националног значаја штампана у целини. Поред наведеног, кандидат има четири објављена саопштења са међународних скупова штампаних у изводу, шест саопштења са скупова националног значаја штампана у изводу и четири рада објављена у националном часопису.

У даљем тексту приказаћемо и оценили научну вредност радова које је кандидат приложио у пријави на конкурс, разврстане према њиховој категорији у складу са важећим *Правилником о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду и Изменама и допунама истог Правилника* и са важећим *Правилником о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*.

Монографија националног значаја, М42

1.

Краљевство Србија 1718–1739, Ншл: Филозофски факултет 2018, 231, рецензенти: проф. др Никола Самарџић, проф. др Владан Гавриловић, проф. др Славиша Недељковић,
ISBN 978-86-7379-478-5. УДК 94(497.11)"1718/1739"

Монографија "Краљевство Србија 1718–1739" представља делимично допуњен рукопис ауторове докторске тезе, одбрањене 2013. године. У њој се расветљава веома важно раздобље у развоју друштвених, политичких, и економских односа на делу Србије који је у периоду 1718–1739, припадао Хабзбуршкој монархији. Монографија садржи три поглавља у којима аутор нуди реконструкцију цивилних и војних институција. У делу о Београдској администрацији дефинишу се основни задаци цивилних власти у стварању услова за покретање привредних активности након рата. Аутор је опсежно истражио порески систем, однос власти према српском становништву и њиховим верским поглаварима, те подулацнону политику Бечког двора на новоосвојеним територијама. У другом поглављу о царинској служби аутор је анализирао релевантна законска акта монархије (патенти Карла VI) у објашњењу јединственог царинског система новоосвојених провинција према Османском царству. У бројним државним одлукама, које се између осталог тичу различитих сфера живота и српског становништва у Краљевству Србији посебан значај имала је трговина. За разумевање ове тематике прецизно су обрађени прописи из домена царинске службе. Укључене су књиге Дворске санитарне комисије из фонда Ратног архива о стварању и деловању санитарног кордона на граници са Османским царством. Анализирајући царске patente о правима и обавезама Царске оријенталне привилеговане компаније, и њен рад у Србији, истакнути су недостаци и последице по привреду у провинцији. Треће поглавље говори о процесу експлоатације рудних ресурса у току двадесетогодишње аустријске управе, најпре Авале, Рудника и Мајданпека. Аутор је користећи податке из аката Банатске администрације установио сличне поступке приликом експлоатације руда и образовања концесионих удружења код највиших представника Београдске администрације. Детаљни описи српских рудника, рудничких насеља и начина експлоатације у 18. веку расветљавају непознате сегменте и истражену област националне историје 18. века.

Посебна вредност ове монографије лежи у обради оригиналне грађе Београдске администрације која је 2008. пронађена у Архиву Србије у Београду (уговори, аренде, фискални подаци, заштита границе). У монографији је детаљно испитана грађа из фасцикле „Serbien: Berichte und Vorschläge zu seiner besseren Verwaltung (1719–1739)“ Финансијског и Коморског архива у Бечу. У савладавању изузетно сложене проблематике царина, финансија, економије и демографије Краљевства Србије, Ђорђевић је користио и грађу Ратног архива, Дворског архива и Финансијског и Коморског архива у Бечу.

Аутор је у закључку рекапитулирао сазнања о модерним институцијама Хабзбуршке монархије уведеним на територији Краљевства Србије и дао оцену њиховог деловања. У том контексту је уверљиво аргументовао тезу да се увођење модерних хабзбуршких институција може посматрати и у светлости развоја друштвених односа у Србији прве половине 18. века, и места Краљевства Србије у односима Хабзбуршке монархије и Османског царства.

Рад у тематском зборнику водећег међународног значаја, **M13**

2.

Die Einrichtung moderner Institutionen im Königreich Serbien in der Zeit der österreichischen Verwaltung (1718-1739), Encounters in Europe's Southeast. The Habsburg Empire and the Orthodox World in the Eighteenth and Nineteenth Centuries. The Eighteenth Century and the Habsburg Monarchy. Jahrbuch der Österreichischen Gesellschaft zur Erforschung des 18 Jahrhunderts, International Series, Vol. 5 (2012), 13–24.

На основу архивских извора из Аустријског државног архива (Finanz- und Hofkammerarchiv) аутор је дао преглед и пресек аустријске административне управе на простору краљевства Србије у периоду 1718-1739. године. Од посебног значаја је анализа царинске службе и њени законски оквири, те аустријска делатност по питању експлоатисања рудног богатства, пре свих Авале и Рудника. Овај рад публикован је пре одбране докторске тезе, да би највећи његов део доцније био укључен у докторску дисертацију.

3.

Administration of Belgrade (1720-1738), Forschungswerkstatt: Habsburgermonarchie im 18. Jahrhundert, Jahrbuch der Österreichischen Gesellschaft zur Erforschung des 18 Jahrhunderts, Bd. 26 (2011), 185-194.

У раду је анализирана београдска администрација у периоду успостављања Краљевства Србије и аустријске управе. Наиме, након привремене војне управе наложено је да се по моделу

Темнишварског Баната уведу институције којима ће руководити принц Карло Александар Виртембершки, као председник администрације или „гувернер Србије”. Београдска администрација је званично почела са радом 7. септембра, а њен председник је стигао у Београд 13. октобра 1720. године. Према посебним инструкцијама за оснивање Београдске администрације може се закључити да управнички апарат није био гломазан, чак у почетку ни довољан за њено нормално функционисање. Административну и судску власт подједнако су делили представници Дворског ратног и Дворског коморског већа, док су финансијски послови били поверени само коморским чиновницима. Важно је нагласити да је аутор приликом израде овог рада користио архивска документа из Архива Србије и аустријских архива, која су до сада у највећој мери била некористићена у историјској науци. Рад је публикован пре одбране докторске тезе, да би један његов део доцније био укључен у докторску дисертацију.

Рад у тематском зборнику међународног значаја, M14

4.

A Background to Serbian Culture and Education in the First Half of the 18th Century according to Serbian Historiographical Sources. In: *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Carlowitz and the Peace of Adrianople*, P. Mitev, I. Parvev, M. Baramova (Eds.), Berlin, 2010, 125–131.

Рад је истраживачки, настао на основу доступних историјских извора и релевантне литературе. Аутор је најпре дао осврт на питања просвете и културе српског народа у првој половини 18. века. Посебно је приказана делатност Мојсија Петровића, митрополита београдског (од 1826. београдско-карловачког) на успостављању и отварању нових школа у периоду 1726-1731. године. Долазак Руса, Максима и Петра Суворова у Београдско-карловачку митрополију, њихов рад на оснивању и вођењу српских школа у Београду и Сремским Карловцима између 1727. и 1731. године, аутор је посебно приказао, као важну тачку развоја просветног система у историји српског народа, на простору Хабзбуршке монархије.

Рад у националном часопису међународног значаја, M24

5.

Превенција хабзбуршких власти од ширења заразних болести у Србији у првој половини XVIII века, Темс. 38/4 (2014), 1611–1628. (коауторски рад са М. Милтојевићем)

У раду су на основу објављених и необјављених извора представљене мере које је Хабзбуршка монархија предузимала у циљу сиречавања ширења заразе из пограничних области на југу у унутрашњост њене територије, као и на стварање граничних санитарних кордона и на напоре да се сузбије зараза. Епидемије куге, колере и других заразних болести харале су током средњег и новог века и односиле су многобројне животе у читавом свету. Куга, или црна смрт како се у народу називала, захваљујући промету робе и људи ширила се од 16. века читавом Европом. Тада је од ове болести умрла скоро трећина становништва Старог континента. Готово цела област Краљевства Србије 1739. године била је захваћена епидемијом. Од посебног значаја је коришћење аустријских архивских извора: KA ZSt MilKom Sanitätshofkommission Bücher I; KA ZSt MilKom Sanitätshofkommission Bücher I, Protocoll: ab 1719. bis 1737; KA ZSt MilKom Sanitätshofkommission Bücher I, (26. октобар 1726); KA ZSt MilKom Sanitätshofkommission Bücher I, (27. август 1732); KA ZSt MilKom Sanitätshofkommission Bücher I, (30. август 1738). FHKA SUS Patente 63.7. (1731). Трећина овог рада преузета је из докторске дисертације.

6.

Political Circumstances in the Belgrade Pashalik on the Eve of Serbian Revolution (1787-1804). Teme 39/3 (2015), 965-979. (коауторски рад са С. Недељковићем)

У раду, који представља претежно прегледни чланак, приказан је развој политичких прилика у Београдском пашалуку крајем 18. и почетком 19. века, а на основу домаће архивске грађе из Архива Србије (фонд Књажеве канцеларије, фонд Министарство просвете и црквених дела, лични фонд Љубомира Ковачевића) и релевантне литературе. У предвечерје 19. века турски феудални систем суочио се са процесима који су дубоко уздрмали целокупан правни и друштвено-економски поредак у царству. Под таквим развојем прилика, Турско царство преживљавало је опасне потресе који су били изазвани ратовима са Аустријом и Русијом, политичким променама у Европи, као и све јачим ослободилачким покретима потчињених балканских народа. Ти покрети, који су нарочито дошли до изражаја на подручју Београдског пашалука, омогућили су да се почетком 19. века покрене велики ослободилачки устанак српског народа, познат као Српска револуција, са којом је започела нова епоха у историји српског народа.

Рад у врхунском часопису националног значаја, M51

7.

The Habsburg Monarchy and Serbs in the Ottoman Empire 1739-1815, Limes plus, Vol. XII/3 (2015), 23-37. (коауторски рад са С. Недељковићем)

У овом прегледном чланку, аутори су, на основу релевантне литературе, представили однос Хабзбуршке монархије према српском народу у Османском царству у периоду 1739-1815. У наведеним хронолошким оквирима, а посебно у 18. веку, Хабзбуршка монархија је играла важну улогу на привлачењу српског становништва за борбу против Османског царства. У раду су сажето представљени важни догађаји из политичке историје српског народа, али и питања миграција, епидемија, гладних година.

8.

Србија у литератури немачког говорног подручја 18. века, Београдски историјски гласник 7 (2016), 103-116.

Рад представља преглед одабраних публикација на немачком језику из 18. века о Србији, са посебним нагласком на ратне операције приликом освајања Београда 1717. и одјека који је тај догађај имао. Анализом публикација из 18. века приказан је утицај штампе, у односу према хабзбуршкој војсци и њеним командантима, као и према Османском царству и Турцима у току рата 1716-1718. Посебан сегмент рада односи се на опис новосвојених области које су аутори штампали у форми приватних писама, те географско представљање Београда и Краљевства Србије из 18. века аутор у виду карата и илустрација.

9.

Ecclesia et Religiosa. Српски митрополити и аустријска власт у Србији 1718-1739, Црквене студије 15 (2018), 519-527.

У раду је анализирано питање привилегија и положаја српске цркве у оквирима Хабзбуршке монархије у периоду 1718-1739. године. Тренутак Велике сеобе српског народа под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем означава почетак борбе српске цркве за обезбеђивање привилегијалног статуса који су хабзбуршки владари потврђивали различитим правним актима. У раду су представљени веома важни елементи те борбе у периоду аустријске управе у царској провинцији *Краљевство Србија*. Аутор је, са аспекта контроле провинцијске управе, анализирао аустријску политику по питању цркве и религије. Важно је нагласити коришћење необјављене грађе аустријске провинцијенције из Архива Србије и Аустријског Државног архива у Бечу (AT-OeStA / FHKA ANK HF Ungarn VUG 30 A/B. Neoquistica des Karlowitzer und Passarowitzser Friedens (1690-1762); FHKA ANK HF Ungarn Sieb. Kaalvhd., Fasz. 99. Serbien: Berichte und Vorschläge zu seiner besseren Verwaltung (1719-1739)).

The idea of "Europe" and socio-economic changes in the Western Balkans in the age of Enlightenment, In: *Rethinking the European Union?*, I. Sikova, K. Siomeonov, G. Radoikova (Eds.), Sofia: St. Kliment Ohridski University Press 2017, 171-180. (коауторски рад са С. Павловићем)

Аутори су у раду кроз три целине: поимање Европе у раном модерном периоду, продор Хабзбурга на западни Балкан у 18. веку и хабзбуршка администрација у Краљевству Србији (1718-1739) на прегледан начин представили *европеизацију* делова Балкана под влашћу Хабзбурга. Позивајући се на питања успостављања нових институција, модерног пореског система, експлоатације природних ресурса, аутори покушавају да докажу тврдњу да су делови Балкана, а посебно територија *Краљевства Србије*, доживели значајан напредак у 18. веку.

Српска народна милиција на аустро-турској граници (1718-1739), Јужни српски крајеви у XIX и XX веку. Друштвено-економски и политички аспект, Антић Д, Бецић И. (ур.); Народни музеј Врање, 2018, 35-46. (коауторски са М. Пешинћем)

У раду је на основу релевантне литературе и аустријских извора анализиран положај Срба граничара, који су у Бечу сматрани за важног чиниоца који доприноси политичкој стабилности Монархије и њеном економском просперитету. Такав статус су задржали и хајдуци и хусари на новој граници, чувајући територију новоосвојене провинције Краљевства Србије одмах након потписивања *Пожаревачког мира* (1718). Аутори су анализирали тумачење да Граница није представљала посебну територијалну јединицу, али да су припадници организоване српске милиције, као сталне војне и одбрамбене установе, имали посебан статус у односу на остало становништво у провинцији. Од значаја је анализа исцрпног извештаја о стању српске милиције који је Дворском ратном савету у Бечу предао Александар Виртембершки 1720. године, а који је слабо коришћен у досадашњој историографији.

Политичке активности Аранђела Станојевића-Трнског у време одржавања Берлинског конгреса, у: *Наука без граница*, 5. Будућност без граница, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2018, 263-274. (коауторски са Д. Добросављевић)

Аутори су у овом раду представили политичку активност Аранђела Станојевића-Трнског, војводе из Знепоља и борца за ослобођење Трна и Знепоља од турске власти и присаједињење

Србији, у периоду рада Берлинског конгреса. Наиме, Аранђел Станојевић је у току заседања Берлинског конгреса предао грофу Андраштију протест са 18.000 потписа људи из Трина и Знепоља, са захтевом да се поменути крајеви припоје Србији. Рад је значајан не само са аспекта локалне историје, већ и историје српског народа у целини, будући да је национални рад Аранђела Станојевића свакако допринео дипломатско-политичкој борби Србије у време заседања Берлинског конгреса, а посебно око одређивања граница.

13.

Европске институције у Србији у 18. веку, Тематски зборник радова: Друштвене науке пред изазовима савременог друштва, научни скуп са међународним учешћем „Наука и савремени универзитет 7“ Ниш: Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, 2017, 235-245.

Аутор је реконструисао процес формирања и функционисања Главне царинске управе, као и покретање експлоатације рудног богатства на простору *Краљевства Србије*, које је поверено Друштву за експлоатацију рудника. Анализом појединих институција и њиховог функционисања, аутор сматра да је на тај начин а преко уређења које је спроводила Хабзбуршка монархија, дошло до “увођења европских институција у Србији у 18. веку”. Овај рад се највећим делом наслања на истраживачке резултате које је кандидат изложио у својој докторској тези.

14.

Колонизација Немаца на Балкану у 18. веку у историографији, Друштвене науке и савремени свет 1, Филозофски факултет, Ниш, 2016, 237–246.

Аутор је анализом домаће и немачке историографије, обухватио демографска кретања немачког становништва ка Србији у првој половини 18. века, процес који је био карактеристичан и за целокупно подручје Југоисточне Европе након аустро-турских ратова крајем 17. и почетком 18. века. Аутор истиче развој тзв. *народне историје* и једне врсте *алтернативне историографије* која се развила у круговима немачког становништва избеглог са простора некадашње Југославије након Другог светског рата. Сагледавање општег оквира ових процеса аутор употпуњује анализом дела о етничкој шароликост Београда под хабзбуршком влашћу. Значај рада представља преглед института и архивских фондова у иностранству, чији садржај може бити драгоцен у проучавању миграција немачког становништва у раном новом веку, теме која је била запостављена у домаћим научним круговима током 20. века.

15.

Србија као провинција Хабзбуршке монархије у првој половини 18. века, У: Тематски зборник радова са четвртог међународног научног скупа Наука и савремени универзитет „Државност, демократизација и култура мира“, 4/2, 2015, 131-144.

У раду је сажето представљен развој *Краљевства Србије* као провинције Хабзбуршке монархије у првој половини 18. века. Аутор је представио успостављање нове провинције, администрацију, те уређење власти, закључујући да дводеценијска аустријска управа представља значајно раздобље у историји српског народа, укључујући га у констатацију тадашњих европских политичких збивања. Рад се ослања на истраживачке резултате до којих је кандидат дошао радом на изради докторске тезе.

16.

Краљевство Србија у историографији, Зборник радова са научног скупа „Наука и савремени Универзитет“, Филозофски факултет у Нишу, 2013, 343–354. (коауторски рад са Е. Миљковић)

За историју „Краљевства Србије“ од 1718. до 1739. године, као једне од аустријских провинција, постоје различити историјски извори који омогућавају увид не само у војно-политичка догађања, већ и у њен унутрашњи живот. У досадашњој домаћој и светској историографији, за обраду ове теме махом су коришћени извори Државног архива у Бечу и то Архива финансија и Архива дворске коморе (Finanz – und Hofkammerarchiv), као и Ратног архива (Kriegsarchiv) које је објавио Јохан Лангер. Уз обилат рад појединих домаћих историчара ова тема српске и европске историје постаје предмет нових истраживања од почетка 70-их година 20. века. Аутори су у овом раду пружили увид у достигнућа историографије на тему „Краљевства Србије“.

17.

Становништво „Краљевства Србије“: демографска кретања, Тематски зборник радова „Српски народ на Балканском полуострву од 6. до 20. века“, Ниш: Филозофски факултет, Универзитет у Нишу, 2014, 137-148.

У наведеном раду аутор је анализирао демографска кретања српског становништва након аустро-турског рата (1716-1718), те положај становништва у новоосвојеним областима које су припале Хабзбуршкој монархији након мира у Пожаревцу 1718. године. У провинцији која је добила назив *Краљевство Србија*, након рата се започело са насељавањем становништва, најпре на граници са Османским царством на којој је живело повлашћено хајдучко становништво организовано као српска милиција. У остатку земље живело је тзв. коморско становништво, које је у зависности од социјалне, али и етничке припадности плаћало одређене врсте пореза. Од велике је важности и приказ процеса насељавања немачког становништва на овој територији као резултат

политике аустријског двора. Рад је написан на основу односног поглавља из докторске дисертације.

Саопштење са међународног скупа штампано у изводу, **M34**

- 1) *Roles of Provincial Authorities in the Habsburg Kingdom of Serbia - Political and Economic Aspects*. Internationale Konferenz "Herrschaftswechsel im langen 18. Jahrhundert Auswirkungen auf Personal und Regime", Karl-Franzens-Universität Graz, 2018.
- 2) *Elite in the newly acquired country of Alte Reich in the 18th century. Formation, development, and economy*. Institute for East and Southeast European Studies Regensburg, 2017.
- 3) *Neoacquistica-Lands as Border Provinces. State Measures for Economic Development*, knjiga sažetaka, međunarodna naučna konferencija „Opening Markets. Trade and Commerce in the Eighteenth Century“, Rotterdam: Dutch-Belgian Society of Eighteenth-Century Studies (DBSECS), 2015, 46–47.
- 4) *Die Einrichtung moderner Institutionen im Königreich Serbien in der Zeit der österreichischen Verwaltung (1718-1739)*, 13. Internationaler Kongress zur Erforschung des 18. Jahrhunderts, Karl-Franzens-Universität Graz, 2011, 36.

Саопштење са скупа националног значаја штампано у изводу, **M64**

- 1) *Историјско-географски опис Србије у Светом римском царству у 18. веку*, књига резимеа, Међународни научни скуп, Наука и савремени универзитет 8, Филозофски факултет у Нишу, 2018, 174-175.
- 2) *Неоакуистика и модерне институције у 18. веку*, књига сажетака, Међународни научни скуп, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, 2018. 67-68. (коауторски са Д. Добросављевић)
- 3) *Царинска служба и проток роба у време аустријске управе у Србији (1718-1739)*, књига сажетака, научни скуп: Транспорт и превоз робе као културно наслеђе, Етнографски музеј Београд, 2017, 20-21.
- 4) *Лимес у функцији царина у 18. веку*, књига сажетака, научни скуп са међународним учешћем „Наука и слобода“, Пале: Филозофски факултет, Универзитет у Источном Сарајеву, 2014. 161–162. (коауторски са М. Милтојевићем)
- 5) *Administration of Belgrade (1720-1739)*, knjiga sažetaka, Research Workshop: The Habsburg Monarchy in the 18th Century, Karl-Heinz University, Innsbruck, 2010, 150-155.

6) *Teaching history in the Balkans: comparative view*, International Scientific Conference. Intercultural Dialogue and Integration. International Youth Festival 'EUROARTS 2008' Blagoevgrad, 2008.

Рад у националном часопису, M53

1) *Српски митрополити и царски службеници као локална елита у Хабзбуршкој монархији 18. века*, Балканске синтезе 4/2, Филозофски факултет у Нишу (2018), 47-59. (коауторски са А. Поповић);

2) *Sanitary Policy of Habsburg Monarchy and organisation of Paraćin Quarantine in 18th Century*, Acta hist. med. stom. pharm. med. vet., Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture 35 (2016), 32-42;

3) *Патенти као законски акти хабзбуршких царева и њихов утицај у Краљевству Србији на примеру Привилеговане оријенталне компаније*, Песничник 11 (2013), Историјски архив града Ниша, 269-274 (коауторски са А. Васић);

4) *Извештај апостолског визитатора Петра Мазарекија о Србији (1623-1624)*, Брањичевски гласник 6 (2009), 43-65.

Наставни и други облици рада

За сарадника у настави на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу изабран је 2007. године, а 2009. године за асистента за ужу научну област Историја (*Историја Срба од 1459. до 1699. године и Историја Срба од 1699. до 1800. године; Описна историја од 1492. до 1650. године и Описна историја од 1650. до 1789. године*). У звање доцента изабран је 2014. Изводи наставу на основним, мастер и докторским студијама историје на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу.

Кандидат није доставио податке о студентској евалуацији.

Ђорђевић је учествовао у припреми материјала за акредитацију студијских програма на свим нивоима студија на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу, у припремној настави и изради тестова за пријемни испит на основним и мастер студијама на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу, и у комисијама за спровођење пријемног испита на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу. Именован је за председника комисије за спровођење пријемног испита на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу, јун-септембар 2018. године.

Био је ментор приликом израде четири завршна мастер рада на Департману за историју Филозофског факултета у Нишу:

Душан Ђорђевић, тема: *Мишеви, Соколовићи и обнова патријарха*, Комисија: Др Милош Ђорђевић (ментор), др Ема Милковић, др Славиша Недељковић, Одбрана мастер рада: 21.09.2016.

Никола Станковић, тема: *Живот и дело Среће Пецића*, Комисија: Др Милош Ђорђевић (ментор), др Славиша Недељковић, др Мирослав Пешић, Одбрана мастер рада: 27.9.2017.

Милош Чолаковић, тема: *Учешће српских фрајкора у аустро-турском рату 1788–1791. године*, Комисија: Др Милош Ђорђевић (ментор), др Божидар Младеновић, др Славиша Недељковић, Одбрана мастер рада: 13.02.2018.

Слободан Павловић, тема: *Аустро-турски рат (1716-1718) и Пожаревачки мировни уговор*, Комисија: Др Милош Ђорђевић (ментор), др Славиша Недељковић, др Мирослав Пешић, Одбрана мастер рада: 04.07.2018.

Био је члан комисија за одбрану једног завршног мастер рада:

Игор Здравковић, тема: *Политичке прилике на Балкану од Санстефанског мира 1878. до Грчко-турског рата 1897. године*, Комисија: Др Славиша Недељковић (ментор), др Милош Ђорђевић, др Мирослав Пешић, Одбрана мастер рада: 25.09.2018.

На пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под називом „Модернизација Западног Балкана“ (ев. бр. 177009) ангажован је од 2010. године као истраживач-сарадник.

Од 2012. до 2016. године био је члан редакције националног часописа међународног значаја за друштвене науке Универзитета у Нишу „Теме“, а од 2016. члан је Удружења за истраживање 18. века у Југоисточној Европи при Универзитету Карл Францис у Грацу.

Као подршка научном и стручном усавањању, више пута је био стипендиста ДААД-а и Бајхост-а похађајући курсеве немачког језика на универзитетима у Есену, Бајројту и Хајлбруну. У оквиру израде докторске дисертације, 2011. године је као стипендиста Аустријске службе за академску размену обавио истраживања у Аустријском Државном архиву у Бечу под менторством проф. др Харалда Хелнера.

Рецензент је више монографија и научних радова у часописима „Geschichte und Region/Storia e regione“, „Facta Universitatis“, „Теме“ и „Црквене студије“.

ОЦЕНЕ НА ПРИСТУПНОМ ПРЕДАВАЊУ

Није дошао да одржи приступно предавање 4. 2. 2019. Писмено је обавестио декана Филозофског факултета проф. др Миломира Деспотоваћа да се повлачи из даље конкурсне процедуре, што је декан пренео Комисији.

3) Урош Шешум

Биографски подаци

Рођен је у Београду 1986. Завршио је Четврту београдску гимназију 2005. и исте године уписао основне студије историје на Филозофском факултету у Београду. Дипломирао је у марту 2010, одбранивши дипломски рад под називом *Српска четничка организација 1903-1905.* на катедри за Историју српског народа у новом веку. Мастер студије историје уписао је на истом Факултету и катедри 2010. Завршио мастер рад, насловљен *Српска четничка организација 1905-1908. године* одбранио је 2011. Докторске студије историје на истом Факултету и катедри уписао је 2011. Ментор му је био проф. др Милош Јагодић. Све испите на докторским студијама положио је са просечном оценом десет. Докторску дисертацију под називом *Србија и Стара Србија (1804-1839)* одбранио је 2016. Од 2012. до 2016. био је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије; укључен је у рад на пројекту Министарства ев. бр. 177014, *Српска нација – интегративни и дезинтегративни процеси.* У звање истраживач-сарадник изабран је 2016. одлуком Научно-наставног већа Филозофског факултета. Од децембра 2017. запослен је као истраживач-сарадник на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду.

Научни радови.

Кандидат се до сада бавио претежно проучавањем историје српског народа у 19. и почетком 20. века, али је у појединим радовима третирао и питања из историје српског народа у периоду од 16. до краја 18. века. Објавио је укупно једну монографију, десет радова у научним часописима, девет радова у различитим зборницима, три лексикографске одреднице у *Српском биографском речнику* Матице српске, три приказа и приредио је самостално и коауторски нова издања два дела старије историографије. Будући да др Шешум није раније био биран у наставничка звања, Комисија је узела у разматрање све релевантне радове које је кандидат приложио у пријави на конкурс и констатује да су сви објављени у периоду 2014-2018. У даљем тексту приказаћемо и оценити њихову научну вредност и разврстати их према њиховој категорији у складу са важећим *Правилником о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду* и *Изменама и допунама истог Правилника* и са важећим *Правилником о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача.*

Србија и Стара Србија (1804-1839), рецензенти проф. др Славиша Недељковић, др Радомир Ј. Поповић, проф. др Милош Јагодић, Филозофски факултет у Београду, Београд 2017, ISBN 978-86-6427-074-8, 574 стране.

Односи нововесковне, устаничке и Србије кнеза Милоша према територијама које су у средњем веку представљале језгро српске државе нису били предмет целовите историографске обраде. Ова монографија, обухватајући поменути период попуњава ту празнину. Настала је из истоимене докторске дисертације, одбрањене на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду 2016. године. Књига је обима 574 стране, структурирана је тематски и подељена је на осам поглавља, састављених из мањих потпоглавља.

У уводном поглављу, *Када је ордија делила тугове*, аутор је сажето изнео историјат опадања Османског царства од 17. до краја 18. века и са тим у вези погоршање положаја хришћана у њему. У циљу бољег праћења процеса измене етничке слике на простору који је доцније назван Старом Србијом током 19. века, аутор је у потпоглављу *Арбанашки илс засит* резимирао процес арбанашког продора на српски етнички простор до половине 18. века. Због празнина које постоје у историографији, у овом поглављу су приказани и развој православне цркве у Румелији до тридесетих година 19. века и видови локалне самоуправе који су постојали у јужним српским земљама под Турцима.

Поглавље *Васкрс државе српске* третира утицај Првог српског устанка на покрете српског становништва у областима јужно од устаничке територије и улогу језгра некадашње српске државе на идејни и национални програм устанка који су стремили да је обнове. Пре него што је прешао на политичку историју, аутор је посветио пажњу питању хронолошког одређивања везивања појма Србија за област на коме је настала нововековна српска држава. Иако наизглед ван теме монографије, покушај одговора на ово питање је оправдан, јер је усвајање имена Србија за област на којој су Карађорђе и кнез Милош обновили српску државност следствено омогућило да оне области које нису ушле у њен састав, а које су у Средњем веку представљале српско државно језгро, понесу име Стара Србија. Започет као Буна на дахије, оружане покрет Срба у Београдском пашалуку убрзо се претворио у покрет за ослобођење свих Срба од власти Османлија и обнову Српског царства. Косовски мит, заједно са њим и територије Старе Србије, представљали су епосницу ове идеје, што је аутор повезао са правцима ратних операција устаничког вођства и њиховим територијалним претензијама. Успешне и мање успешне ратне операције устанка и побуњенички покрети Срба јужно од територије под контролом устаничке војске називале су

масовне миграције Срба са југа на север. Истовремено је текла и сеоба муслимана са ослобођене територије, на територије који су Срби напуштали, па је аутор поред истраживања значаја усељеника са југа за репопулацију Србије истакао и утицај инверзних сеоба Срба и муслимана на промену етничке слике области јужно од устаничких територија. Значај избеглица са југа у попуњавању устаничких војних ефектива такође је био предмет анализе и он је оцењен као приличан. На крају поглавља аутор је након коришћења свих расположивих извора о том сегменту устанка устаничко ратовање са војскама Османског царства на јужном сектору фронта оценио као српско-албански рат.

У поглављу *Кнез, пашалари и султан* аутор је компаративно пратио развој српске државе у периоду између 1815. и 1839. године и историјат настанка, развоја и уташења полунезависних области под влашћу пашинских династија у Старој Србији. У овом поглављу представљена је и политика кнеза Милоша према пашаларима и утицај њиховог међусобног односа на положај Срба ван граница Србије. Потпоглавље *Зави барјак ти Милоше војвода* третира уобличавање српског државног и националног плана о ослобођењу и уједињењу свих Срба у једну државу код српског кнеза и српске интелектуалне елите, са акцентом на место и улогу Старе Србије у коначном заокруживању националних циљева. Посебну целину овог потпоглавља представља утицај обнављања Србије на наде и стремљења Срба у Старој Србији и ширење идеје о обнови Српског царства код Срба јужно од граница Кнежевине Србије који су остали под турском влашћу.

Поглавље *Насељавање Србије* представља приказ миграција Срба из Старе Србије у Србију током периода од 1815. до 1839. године. У овом прилично обимном поглављу усељавање с југа посматрано је кроз призму популационе политике Србије и њеног кнеза, а притом имену испуштани из вида ни распоред и друштвена структура дошљака у новом завичају. Аутор је поменуте миграционе процесе оценио као кључне за развој градских насеља обновљене Србије и њене привреде, али није занемарио ни улогу дошљака са југа у структурама власти и политичком развоју државе.

Наредно поглавље *Обесрбљивање* тематски се надовезује на претходно, донекле и на прво поглавље, јер у центар пажње ставља везу између усељавања Срба из Старе Србије у Србију, те процес њихове исламизације, са арбанашким усељавањем из правца југозапада и доласком муслиманских избеглица и насељеника из Србије. Приказ демографске и етничко-конфесионалне слике Старе Србије у првим деценијама 19. века аутор је објаснио инверзним сеобама Срба и Арбанаса и исламизацијом ових првих. Резултати промена етничке и конфесионалне структуре Старе Србије на штету православних Срба између 1780. и 1839. аутор је приказао и кроз табеларни списак укупно 207 насеља које су у поменутом периоду изгубили српско православно становништво. Приликом израде пописа обесрбљених насеља коришћени су бројни историјски

извори, до сада неискористиени за ту сврху. Поменуте табеле представљају методолошку новину у пауци и донекле мењају досадашње мишљење о хронолошким оквирима, начину и току процеса исламизације и арбанашке колонизације у Старој Србији.

У поглављу *Татије Немањићи*, дат је преглед историје православне цркве у Старој Србији у хронолошким оквирима монографије. Досадашња историографска оцена стања српске пастве под духовном влашћу грчких владика на овом простору и у овом периоду као изузетно тешког и сиротног, у овој целини није издржала критичку извору. Аутор је оценио улогу грчког клера као позитивну, а стање у епархијама као период храмовне обнове, како сасвим оправдано гласи наслов једног од потпоглавља. Прилична пажња је посвећена и помоћи Србије у обнови цркава и манастира и утицају те помоћи на свађење наде у скоро ослобођење и присаједињавање Србији код локалног српског становништва.

Поглавље *Румелијски каравани и србијанска стока* бави се привредним везама Старе Србије и Србије. Значај трговачких веза Србије и Старе Србије посматран је не само кроз призму значаја за привреду Србије, већ и кроз везу јачања православне чаршије у Румелији као једног од директних последице живих трговачких веза две области.

Последње поглавље, *Црнина за српским царством* кроз усмену народну књижевност Старе Србије приказује постојање жите српске историјске традиције о Српском царству и Косовском боју и свести о припадности истом етничком корпусу са становништвом обновљене Србије на простору од Битоља на југу до Нове Варош и Ниша на југозападу и југоистоку. Свест о српском пореклу и извођење родослова беговских и пашинских породица од историјских или епских ликове из српске прошлости анализирали су и у усменој књижевности муслимана са простора Старе Србије. Ова анализа показала је да су муслиманска политичка и економска елита, али и сељаштво, српску прошлост и славу доживљавали као своју без обзира на веру, што много говори о снази и утицају песама и предања на укупни став о прошлости целокупног становништва Старе Србије. Српска национална и историјска свест подвучена је и у реперици кнеза Милоша са црквеним поглаварима у Старој Србији на простору од Дебра до Ниша. Аутор је у овом поглављу закључио да су духовна православна елита и српски православни живаљ Старе Србије, под утицајем усмене народне књижевности, Кнежевину Србију посматрали као наследника Српског царства, које је по општем уверењу пропало на Косову пољу 1389. године и да је коначна обнова Царства, које ће у своје границе укључити и њихов завичај, само питање времена.

Монографија др Уроша Шешума представља свеобухватну анализу међуодноса Србије и Старе Србије у свим сегментима које историографија третира. Написана је преваходно на основу необјављене и објављене архивске грађе српског порекла, објављене грађе османског, француског, дубровачког, аустријског, британског и руског порекла, записа, натписа, манастирских поменика и

других докумената на црквенословенском језику који се тичу прошлости Старе Србије, савремених путописа на француском, латинском и немачком језику, те других извора и одговарајуће литературе. Она својим највећим делом доноси потпуно нова сазнања из једног важног дела српске историје, те се као таква може сматрати значајним доприносом историјској науци.

Рад у националном часопису међународног значаја, **М 24**.

2.

Контексти употребе термина Шћјак код Јужних Словена у 18. и 19. веку,

Етноантрополошки проблеми 13-1 (2018), 83-92.

Рад је истраживачки. На основу анализе објављених историјских извора, историјске, етнографске и антропогеографске литературе, кандидат је анализирао различите контексте употребе термина Шћјак у 18. и 19. веку на српском етничком простору, у оквирима Хабзбуршке монархије, Османског царства, Србије и Црне Горе. Пошавши од објашњења које је дао Вук Караџић у *Ријечнику* да је термин употребљаван као назив за људе који су говорили различитим наречјем српског језика, показао је да је оно тачно у случају Срба из Срема, Бачке и Будимске епархије, али да је непотпуно када су у питању Срби са других простора. Кандидат је утврдио постојање и више других значења, односно контекста употребе, појма Шћјак, који су, поред наведене лингвистичке, имали и географску (месну), државну и верску конотацију. Кандидат се у раду није упуштао у покушаје објашњења етимологије овог појма, будући да то питање излази ван оквира његове научне области. Резултати до којих је дошао анализом извора и литературе, таксативно сумирани у закључку рада, представљају важан допринос проучавању процеса српске националне интеграције, односно дезинтеграције у обрађеном периоду.

Рад у врхунском часопису националног значаја, **М 51**.

3.

Српска четничка организација у Скопској Црној Гори 1903-1908. године, Зборник Матнице

српске за историју 93, (2016), 55-70.

Рад је истраживачки, написан превасходно на основу објављених и необјављених историјских извора српског, бугарског и турског порекла. У раду је, на плану једне микрообласти, детаљно приказано и анализирано оснивање и функционисање српске четничке организације, у контексту оружаних сукоба српских и бугарских организација у Османском царству. Предуслове за формирање и одржање српске четничке организације у Скопској Црној Гори, аутор је убедљиво нашао у повољном правном статусу пригорских села као вакуфа скопске џамије, готово самодовољном економском положају и, што је посебно истакнуто, јакој српској националној и

историјској свести. Описано је деловање све четири чете које су слале из Србије током обрађеног периода, са задатком да створе одбрамбену организацију српског народа у Скопској Црној Гори. У њима је аутор исправно видео више моралну потпору, него праву заштитну снагу од околних Албанаца и ривалских чета бугарске ВМРО, будући да је локално српско становништво, добро наоружано и организовано, представљало довољно јаку брану од свих спољних напада. У раду су изнети многобројни детаљи из четничке историје овог краја, од којих посебну пажњу привлачи неуобичајено велика улога жена у месној организацији. Такође, кандидат је нагласио транзитни значај Скопске Црне Горе за пренос оружја и пролаз чета из Србије ка удаљенијим деловима Старе Србије. Др Шешум је на крају закључио да су Срби у Скопској Црној Гори, захваљујући четничкој организацији, дочекали обнову уставности у Турској 1908. потпуно заштићени и од ВМРО-а и од албанских суседа. Уз рад је приложена ауторска мапа области Скопска Црна Гора, са ознаком српских, бугарских, турских, албанских и мешовитих села.

4.

Уништавање историјских извора у Марковом манастиру у другој половини 19. и почетком 20. века, Српске студије 7 (2016), 297-312.

Рад се бави бугарским уништавањем, скривањем и одношењем српских средњовековних артефаката из Марковог манастира код Скопља у периоду између 1869. и 1909. године. На практичном примеру је приказан и анализиран један од видова жалосне међунационалне српско-бугарске борбе у оквиру тзв. Македонског питања, усмерен на прекрајање историје ради конструкције новог, пожељног, бугарског националног идентитета становништва и оспоравања историјског права Србије на делове Повардарја. Сви расположиви подаци из старије литературе, допуњени појединим архивским изворима, о прекривању фрески и уништавању натписа и артефаката који су сведочили, или за које се сматрало да сведоче, о ктиторству Мрњавчевића и о српској државној традицији уопште су сабрани и критички подробно анализирани. На тај начин је прецизно утврђена тачна хронологија уништавања српског наслеђа у манастиру и при томе је стављена у одговарајући историјски контекст деловања више и ниже јерархије Бугарске егзархије. Рад је написан углавном на основу српске, македонске и руске литературе и објављених извора српске и бугарске провештајнице.

5.

Приказ стања у Приштинском валилуку у времену од првог српског устанка до отварања српских конзулата у Турској Јосифа К. Поповића, Српске студије 8 (2017), 369-401.

У раду је изнет критички припређен изворни текст наведеног наслова. Јосиф Поповић био је српски просветни и национални делатник из села Грачанице на Косову. У уводном делу рада

(странице 369-374), кандидат је реконструисао породичну историју Поповића, породице која је обновила насеље Грачаницу као српско село средином 18. века, и изнео биографске податке о Јосифу Поповићу. Изворни текст израђен је за информативне потребе Министарства иностраних дела Краљевине Србије крајем 19. века. Извор је важан за познавање историје Срба на Косову 1804-1887, будући да садржи обиље података значајних за свеобухватно сагледавање њиховог тадашњег положаја. Посебно су значајне до сада непознате информације о делатности Јашар-паше приштинског, полунезависног господара Косова из прве половине 19. века, као и подаци о раду Преког суда у Косовском вилајету током девете деценије деветнаестог века, на чијем удару се нашао и сам Поповић.

6.

Границе Нишке епархије у 18. и 19. веку, до 1834. године, Црквене студије 15 (2018), 539-545.

Рад је истраживачког карактера. Полазећи од познате чињенице да су се границе епархија православне цркве у Османском царству поклапале у мањој или већој мери, из сасвим практичних разлога, са границама административних области, кандидат је приказао територијални опсег Нишке епархије у 18. и почетком 19. века, описујући и објашњавајући узроке његових промена, до којих је периодично долазило. Утврдивши да је Нишка епархија своје трајне границе стекла на почетку 18. века, показао је да су све промене до којих је долазило у периоду закључно са 1834. годином биле узроковане политичким разлозима, односно померањем граница Османског царства након аустријско-турских ратова 1718. и 1739, за време Првог српског устанка 1806-1813. и након проширења Кнежевине Србије 1833. Посебно је занимљив кандидатов налаз, сасвим доследан са горе наведеним чињеницама и у сагласју са познатим унутрашњим приликама у Турској почетком 19. века, да је микрообласт Изморник прелазила из јурисдикције Нишке у јурисдикцију Рашко-призренске епархије у другој и четвртој деценији 19. века као последица сукоба локалних обласних паша, односно ширења и сужавања подручја којим су управљали. Др Шенум је на крају рада истакао да је највећи губитак за Нишку епархију представљало проширење Србије 1833, јер је тада изгубила преко шест хиљада православних домова, а самим тим и знатне приходе. На основу изнетих и анализираних података у раду, извео је закључак да су надлежне црквене власти, без посебних реакција, прихватале промене епархијских јурисдикционих подручја као последицу промене политичких граница, било спољних, било унутрашњих. Рад је написан на основу необјављених и објављених историјских извора и релевантне литературе.

Рад у тематском зборнику водећег националног значаја, М 44.

О броју Срба у Јужној Старој Србији 1903-1908. године, Вардарски зборник 10 (2015), 143-170.

Рад је истраживачки. Кандидат је направио процену броја, односно кретања броја Срба у јужној Старој Србији током периода интензивне српске четничке акције у деловима Косовског и Битољског вилаета. Територијални опсег појма (Скопски санџак, Битољски санџак без Јеринске казе и Дебарски санџак без казе Мат) дефинисао је према савременој интерпретацији појма од стране Министарства иностраних дела Србије. Указујући на многобројне недостатке расположивих група извора, утврдио је да најпоузданије изворе за проучавање наведеног проблема представљају теренски извештаји српских свештеника и учитеља, прикупљени за увутрашње потребе српске дипломатије, који нису били коришћени у пропагандне сврхе. Хронолошки оквир рада је неуобичајено кратак за истраживање демографске историје. Међутим, у овом случају се не ради о испитивању демографских промена насталих природним путем, већ о испитивању последица деловања српске четничке и бугарске комитске организације на идентитетско обликовање хришћанског становништва, односно на њихову припадност српском националном корпусу. Др Шешум је компаративно анализирао податке о броју српских кућа у појединачним насељима у свим казама на наведеној територији за 1903. и 1908. годину. До процене броја становника дошао је множећи број кућа са просечним бројевима становника у једној кући, који су варирали од области до области, а које је преузео из релевантне литературе. Резултат подробне анализе показао је пораст укупног броја српских домова у јужној Старој Србији са 8763 у 1903. на 13351 у 1908. години. Кандидат је исправно закључио да је највећи пораст забележен у казама где је успешна активност српских чета била највећа - Кумановској, Велешкој, Прилепској и Кривопаланачкој. Са друге стране, у Битољској, Кочанској, Кратовској и Малешкој (Отоманије) кази Срба је нестало, будући да тамо српска четничка акција није била успешна, те су ранија српска села потпала под бугарски утицај. Др Шешум је проценио да је број Срба 1903. износио 58947, а 1908. 87805, тј. да се увећао за око 50%, али је, вероватно омашко, написао да се удвостручио. Посебно је значајно запажање кандидата да се, после обуставе четничких дејстава 1908, села која су се од 1903. изјаснила као српска, нису вратила под бугарско окриље, иако су била слободна да то учине. Из тога је извео закључак да је карактер српске четничке организације заиста био одбрамбени, те да је у овом смислу испунила свој задатак. Рад је написан претежно на основу објављених и необјављених извора српског и бугарског порекла.

Антропогеографска студија као историјски извор за миграције становништва у време Првог српског устанка (са посебним освртом на Горње и Доње Драгачево), у Зборнику радова Српска револуција и обнова државности Србије, ур. С. Рудић, Л. Павловић, Р. Ј. Поповић, Београд 2016, 37-52.

Рад је истраживачки и представља методолошки оглед о употребљивости резултата антропогеографске литературе за историјска истраживања о миграцијама српског народа, односно о утврђивању тачног времена досељавања у поједине крајеве. Аутор је најпре указао на извесне недостатке у упутствима Јована Цвијића, којих су се готово сви његови посленици држали приликом теренских истраживања. Као изузетке од овог правила, истакао је Јована Ердељановића, Атанасија Урошевића и Радослава Љ. Павловића, који су усмена предања, у мањој или већој мери, допуњавали или контролисали писаним изворима. У централном делу рада, др Шешум је упоредно резултате антропогеографских студија о досељавању становништва из Полимља у Драгачево током Првог српског устанка са документарним изворима. Темељном анализом је доказано да су резултати Јована Ердељановића, који се није држао Цвијићевих упутстава поузданији од резултата Косте Јовановића који од њих није одступао. На конкретном примеру, др Шешум је показао сва ограничења употребе антропогеографске литературе као извора за проучавање миграција становништва.

Рад у тематском зборнику националног значаја, М 45.

9.

Насељавање Србије у Првом српском устанку, Зборник радова Српски народ на Балканском полуострву од 6. до 20. века, ур. С. Недељковић, Ниш 2014, 211-225.

Рад је истраживачки и бави се питањем имиграције Срба у устаничку Србију 1804-1813. Устанички походи 1806-1809. изван граница Србије имали су за последицу повлачење српског становништва из свих околних турских области у Србију и насељавање земље. Имиграциона политика, праћена пореским олакшицама и другим погодностима, начинила је устаничку Србију веома привлачном за усељавање. Посебно је значајна убедљива процена броја становника Београдског пашалука уочи избијања Српске револуције, до које је кандидат дошао, између 193 и 231 хиљаде људи. Др Шешум је доказао да је усељавање у Србију било тако велико, да се показало као кључан чинилац који је омогућио отпор Србије османској војсци током девет година устанка. Вредан пажње је и закључак кандидата о важности досељеника из јужних области српског етничког простора за репопулацију варошких насеља, након нестанка предрадног муслиманског становништва из њих. Рад је написан претежно на основу објављених извора различитог порекла. Резултати овог рада настали су пре одбране докторске тезе и коришћени су у њој.

Арбанаси у Поморављу 1815-1834, у Зборнику радова Алексинац и околина у прошлости, 500 година од првог писаног помена 1516-2016, ур. С. Рајић, С. Митић, М. Јагодић, Д. Леовац, З. Стевановић, А. Никезић, Алексинац 2016, 125-154.

Рад је истраживачки и бави се албанским заједницама у Поморављу. Показано је да су Албанци чинили језгро турских војних посада на територији захваћеној Првим српским устанком, а да су чинили и седелачко муслиманско становништво у појединим варошким насељима. У том смислу су посебно апострофирани Трстеник, Карановац и Ћуприја. Расположиви извори омогућили су аутору да детаљно реконструише положај и однос са српским властима албанске заједнице из Ћуприје, док је за остале то било могуће у мањој мери. За време Првог српског устанка, они су се иселили из Србије, а део се касније вратио. Ћупријски Албанци представљали су сталан извор немира и сукоба са властима и српским становништвом. Након припајања шест нахија 1833, муслиманско становништво се иселило из Србије, укључујући и албанске заједнице из Алексинца, Ражња, Параћина и Ћуприје. Они су насељени у суседне области Горњу Топлицу, Пусту Реку и Голак и тако допринели хомогенизацији тамошње популације. Рад је написан претежно на основу необјављених извора српског порекла.

Карађорђе и Први српски устанак у усменој традицији Старе Србије и Македоније у 19. веку, у Зборнику радова Карађорђе и његово наслеђе у српској историји, ур. К. Николић, Београд-Велика Плана 2017, 41-52.

Рад се бави прозном и поетском усменом народном традицијом о Првом српском устанку у Старој Србији и Македонији. Показано је да су у највећем броју песама, и то лирских, оневане личности Карађорђа Петровића, Илије Стреље и Вељка Петровића, а многе од њих су записане у Повардарју. Прозна предања о Карађорђевој пореклу забележена су у централном и западном делу Старе Србије, у Метохији и у Бихору. Кандидат је закључно да популарност лирских песама о Хајдук Вељку и Илији Стрељи није била случајна, будући да су командовали јединицама састављеним од бећара пореклом из Старе Србије и Македоније. Такође је уочио да су, као лирске, биле погодне за певање по механама и хаповима, успутним станицама печалбара из наведених области. На крају, аутор је изразио сумњу да је песама о Првом српском устанку било више, али да их сакупљачи, преваходно Бугари, намерно нису записивали. Истовремено је констатовао чињеницу да су српски културни посленици исти посао започели тек крајем 19. века, али им тада нису објављивали ни приближан број дела народне књижевности као Бугари. Рад је написан на

основу историографске и антрополошке литературе, путописа и, највећим делом, збирки народне поезије. У раду је исправно примењен историографски, а не књижевни метод анализе усмене традиције као историјског извора.

12.

Насељавање Крушевца 1832-1839, у Зборнику радова Катија Поморавља у духовној историји српског народа, ур. С. Мишић, Својново 2016, 227-236.

Рад је истраживачки. Кандидат је анализирао утицај турбулентних политичких прилика у којима се нашао Крушевац крајем 18. и у првим деценијама 19. века (три ослобођења од турске власти, два поновна турска освајања, устанак, буна и фактички губитак статуса административног центра санджака) на промену структуре становништва насеља. Укратко описујући инверзне сеобе Срба и муслимана за време последњег аустријско-турског рата и Првог српског устанка, показао је да су се коначно муслимани Албанци иселили из Крушевца 1824, премда се град тада налазио под влашћу Шашић паше лесковачког. Кандидат је истакао значај умесне политике кнеза Милоша према Шашић пашин за очување снопљивог положаја Срба у Крушевцу до 1830. Најзначајнију промену у структури и броју становника Крушевца је доживео након припајања Србији 1833, када се из њега иселило муслиманско становништво. Др Шешум је детаљно, поименице, наравно, колико су извори дозволили, пратио усељавање Срба из суседних турских области и старих граница Србије у Крушевац у наредним годинама. Резултат анализе показао је пораст броја кућа од 124 1833. на 267 1837. године. Емпиријски је показано да су ниске цене напуштених некретности, положај места на трговачком путу ка Приштини и непостојање конкуренције, условили значајну имиграцију трговаца и занатлија из Ниша, Врања, Пирота и Лесковца у Крушевац, која је најбрже растао од свих новоприпојених вароши на југу земље. Рад је написан претежно на основу објављених и необјављених извора српског порекла и релевантне литературе.

13.

Пирот у српско-бугарском рату 1885-1886 и Прекл суд за Округ пиротски, у Зборнику радова Од турске касаб до модерног града преко Берлина и Версаја: Пирот 1878-1918-2018, ур. М. Јагодић, Пирот 2018, 199-215.

Рад је истраживачки и бази се једином неутодним и запостављеним питањем српске историје. Укратко описавши војне операције у српско-бугарском рату 1885. и бугарско поседњање Пирота и околине, кандидат је приказао једномесечно деловање бугарске окупационе власти, истакавши бројне заочине. За то време, Бугари су изнудили од највећег дела популације града потписати петицију којом су тражили од бугарског владара да се Пирот приложи Бугарској. Због

овог врло непријатног догађаја, у вароши је, након послератне успоставе српске управе, формиран Преки суд. Његово деловање је детаљно описано и показало је да је осудио на смрт четири грађанина због велепздаје, а 43 на прогонство у унутрашњост земље. Реч је била о искреним присталицама бугарске власти. Насупрот преовлађујућем ставу у, иначе врло оскудној, историографској литератури о овом догађају, кандидат је показао да је Преки суд деловао по закону и врло благо. Каснију тишину и, уопште малобројност извора о раду Суда, кандидат је приписао жељи српске власти да се непријатни ратни догађаји што пре забораве. Рад је написан претежно на основу објављених и необјављених извора српског порекла.

Саопштење са међународног скупа штампано у целини, М 33.

14,

Улога војводе Стојана Донског у настанку и развоју ВМОРО-а и српске четничке акције 1901-1904, у Врским међу Р. Македонија и Р. Србија низ вековите и денес. Зборник на трудови од меѓународна научна конференција за меѓународните и интеркултурните релации, Битола 2018, 241-251.

Рад је истраживачки. Кандидат је детаљно, фактографски, реконструисао живот и деловање Стојана Анђелковића/Ангелова из села Битуша крај Лерина, тј. војводе Стојана Донског. Показао је како се одметнуо у хајдуке и деловао најпре као српски четник (1899-1901), па бугарски комита и војвода (1901-1902, 1903-1904). Анализом извора кандидат је изнео уверљиву претпоставку да њему национално опредељење и није представљало приоритет, већ борба против Турака и плен. Др Шешум је недвосмислено доказао да је Донски значајан из два разлога. Прво, зато што извори о његовом боравку у Србији крајем 1902. коначно оповргавају општеприхваћену тезу, преузету из старије српске публицистике, да је санитетски чиновник Управе града Београда др Милорад Гођевац, сопственом иницијативом, ступио у контакт са бугарским комитама који су се били склонили у Београд на зимовање. Истина је да је то учинио, као чиновник Управе града Београда, по наредби начелника Министарства иностраних дела, Светислава Симића. Друго, зато што је Донски служио као отелотворитељ уговорене сарадње једног крила бугарске организације, предвођеног Борисом Сарафовим, и српског Министарства иностраних дела на плану заједничке револуционарне, четничке, делатности након Илинданског устанка 1903. Другим речима, аутор је показао кроз биографију војводе Донског како је Светислав Симић пламирао и радио на стварању српске четничке организације и пре Мајског преврата, што је била дуго сакривана чињеница у српској повести и директна последица династијске смене у Београду 1903. На крају, кандидат је на основу посредних доказа изнео претпоставку, истичући да за сада не постоје извори који би је недвосмислено поткрепили, да је бугарска струја, противна сарањи са Србијом, заправо издала

Турцима Стојана Анђелковића и његову чету 1904. у Кумановској казни, а потом за исто недело оптужила и масакрирала Србе из два тамошња села, како би онемогућила било какав заједнички рад две балканске суседне земље у јужној Старој Србији и Македонији. Овим Шешумовим радом мења се историја настанка српске четничке организације. Написан је претежно на основу објављених и необјављених извора српског и бугарског порекла и релевантне литературе.

Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини, М 63.

15.

Етничка и популациона слика Прешевске казе 1903-1912, у: Тематски зборник од водећег националног значаја Јужни српски крајеви у XIX и XX веку: друштвено-економски и политички аспект, ур. Д. Антић, И. Бецић, Врање 2018, 149-169.

Рад је истраживачки. Најпре је реконструисан процес инверзних особа Срба и Албанаца за време и након рата 1877/1878. и формирања Прешевске казе на територији бивше Врањске казе која је остала под турском влашћу. Потом су анализирани и подвргнути критици резултати старије и новије српске историографије о становништву те области крајем 19. и почетком 20. века. Даље је кандидат анализирао расположиве изворе о броју и верској структури становништва Прешевске казе од 1899. до 1912. Резултат је показао знатан пораст броја Срба, што није била општа карактеристика северног дела Старе Србије. Кандидат се сагласио са ранијим налазом историографије да је узрок томе лежао у повољном пореском систему који је у тој административној целини био примењиван, али је к томе додао и деловање српске четничке организације, која је Србе штитила од албанских зулума. Анализа у раду је детаљна и садржи податке и за појединачна насеља и за област у целини. Рад је написан на основу литературе, објављених и необјављених извора.

Поред анализираних, кандидат је приложио још пет радова објављених у научним часописима: 1. *Четници у Првом балканском рату 1912. године*, Српске студије 3 (2012), 63-82; 2. *Друштво против Срба 1897-1902. Методи и мере бугарске дипломатије, Егзархије и Бугарско-македонско одринске револуционарне организације против ширења српског утицаја у Јужној Старој Србији и Македонији 1897-1902*, Српске студије 4 (2013), 73-103; 3. *Утицај сеобе мухачира на промену етничке и верске структуре насеља Северне и Западне Старе Србије (1878-1910)*, Српске студије 5 (2014), 79-135; 4. *Војводе српске четничке организације 1903-1908*, Наша прошлост 11 (2010), 133-145; 5. *Српска четничка организација у Старој Србији 1903-1908. Теренска организација*, Српске студије 2 (2011), 239-258. Будући да се радови у наведеним часописима, у складу са категоријом коју су имали у години објављивања, не узимају у обзир за избор у звање доцента, Комисија их не сматра релевантним и због тога нису анализирани.

Кандидат је приложио још две публикације у којима је био аутор, односно коаутор додатног текста и приређивач, тј. коприређивач: М. Ђ. Милићевић, *Илија М. Коларац*, привр. У. Шешум, Evoluta, Београд 2017. и П. Костић, *Листићи из даље и ближе прошлости*, прир. А. Новаков, У. Шешум, Младеновац 2017. Пошто се ни ове публикације не вреднују за избор у звање доцента, Комисија их не сматра релевантним и због тога нису анализирале.

Наставни и други облици рада на Филозофском факултету и изван њега

Др Урош Шешум, од децембра 2017. запослен као истраживач-сарадник на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду, није учествовао у извођењу наставе. Члан је факултетске Комисије за наставну, научну и техничку документацију од 22. 11. 2018. и руководилац Радне групе за промоцију студијских програма Одељења за историју од 5. 10. 2018.

Сарадник је на пројекту *Српска нација: интегративни и дезинтегративни процеси* (ев. бр. 177014), и то као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Србије и студент докторских студија 2012-2016. и од 2016. до сада као истраживач-сарадник.

Члан је Косовскометохијског одбора Матице српске од оснивања, 14. 2. 2018.

ОЦЕНЕ НА ПРИСТУПНОМ ПРЕДАВАЊУ

Средња оцена са приступног предавања кандидата др Уроша Шешума, одржаног 4.02. 2019, је 4,72. Чланови комисије су на следећи начин оценили кандидата: проф.др Радослав Љушић - просечна оцена 5 (пет), проф. др Сузана Рајић - просечна оцена 5 (пет), проф. др Милош Јагодић - просечна оцена 5 (пет), проф. др Љиљана Чолић 4 (четири) и проф. др Влади Гавриловић - просечна оцена 4,66.

Кандидат др Урош Шешум испуњава услове за избор у звање доцента за ужу научну област Историја српског народа у новом веку.

ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ

На основу поднете конкурсне документације, броја научних радова, квалитета научних радова, оцена на приступном предавању, наставног и ваннаставног рада, Комисија препоручује да се за доцента за ужу научну област Историја српског народа у новом веку изабере др Урош Шешум.

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ:

Проф. др Љиљана Чолић не изјашњава се ни за једног кандидата.

Београд 7. март

У Београду,
4. фебруара 2019.

Сузана Рајић

Др Сузана Рајић, редовни професор
Филозофски факултет, Београд
председник Комисије

Р. Љушић

Др Радослав Љушић, редовни професор
Филозофски факултет, Београд

Милош Јагодић

Др Милош Јагодић, редовни професор
Филозофски факултет, Београд

Др Љиљана Чолић, редовни професор
Филолошки факултет, Београд

В. Гавриловић

Др Владан Гавриловић, редовни професор
Филозофски факултет, Нови Сад